

บทที่ 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง วรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นจังหวัดอ่างทองและพระนครศรีอยุธยา
ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยศึกษาผลงานวิจัย* เกี่ยวกับเรื่องวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นกลางและงานวิจัยเกี่ยวกับภาษาไทยถิ่นอื่น ๆ ที่มีผู้ศึกษาไว้ เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย

2.2 ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับจังหวัดที่จะทำการวิจัย

ผู้วิจัยขอหนังสือบรรยายสรุปข้อราชการต่าง ๆ จังหวัดอ่างทอง¹ ปี พ.ศ. 2528 และหนังสือประวัติมหาดไทยส่วนภูมิภาคจังหวัดพระนครศรีอยุธยา² ปี พ.ศ. 2526 จากสำนักงานจังหวัดของทั้ง 2 จังหวัด เพื่อศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับจังหวัดอ่างทองและพระนครศรีอยุธยา รวมทั้งรายละเอียดเกี่ยวกับอำเภอต่าง ๆ ของจังหวัดดังกล่าว

---

¹ กระทรวงมหาดไทย, สำนักงานจังหวัดอ่างทอง, บรรยายสรุปข้อราชการจังหวัดอ่างทอง พ.ศ. 2528 (อ่างทอง: สำนักงานจังหวัดอ่างทอง, 2528), หน้า 3-11.

² กระทรวงมหาดไทย, สำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ประวัติมหาดไทยส่วนภูมิภาคจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อัมรินทร์การพิมพ์, 2526), หน้า 1-133.

* ดูเรื่องมหานวนวรรณกรรมในบทที่ 1 หน้า 10-23.

2.3 ออกสำรวจข้อมูลเบื้องต้น

ผู้วิจัยออกสำรวจข้อมูลเบื้องต้นในจังหวัดอ่างทอง เพื่อหาวิธีการและเครื่องมือที่ดี สำหรับการออกเก็บข้อมูลจริง โดยคัดเลือกรายชื่อตำบลและหมู่บ้าน ซึ่งปรากฏในรายชื่อตำบล หมู่บ้านของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เป็นชื่อแรกในแต่ละอำเภอ เป็นจุดเก็บข้อมูล ได้จุดเก็บข้อมูลทั้งสิ้น 7 จุด ผู้วิจัยตั้งคำถาม 20 คำถาม ซึ่งมีคำตอบ เป็นเสียงวรรณยุกต์ สามัญ เอก โท ตรี จัตวา เช่น

เวลาหยิบของเราใช้อะไรหยิบ (มีอ)

นี่เรียกอะไร (บ่า)

พี่สาวแม่เรียกอะไร (ป้า)

น้องสาวแม่เรียกอะไร (น้า)

นี่เรียกอะไร (บู)

ผู้วิจัยนำคำถามดังกล่าวไปสอบถามผู้บอกภาษา แล้วบันทึกเสียงไว้เป็นหลักฐาน แต่ผู้วิจัยมิได้นำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ เนื่องจากเก็บข้อมูลเฉพาะในจังหวัดอ่างทอง และ เพียงแค่ทดสอบ เครื่องมือที่ใช้เท่านั้น

การเก็บข้อมูลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยทราบปัญหาที่เกิดขึ้น ปัญหาข้อหนึ่งก็คือ ผู้วิจัย มิได้รับความร่วมมือจากผู้บอกภาษาเท่าที่ควร เนื่องจากผู้วิจัยมิได้มีหนังสือแสดงคนหรือ หนังสือรับรองจากบัณฑิตวิทยาลัย อีกประการหนึ่งผู้วิจัยต้องใช้เวลาในการหาผู้บอกภาษา ซึ่งมีคุณสมบัติตรงตามที่ต้องการนานมาก และบางครั้งผู้ที่มีคุณสมบัติตรงตามต้องการก็ติดธุระ หรือไม่อยู่ ต้องหาผู้บอกภาษาคนใหม่ ผู้วิจัยต้องเสียเวลากับปัญหาเหล่านี้มาก อย่างไรก็ตาม การเก็บข้อมูลครั้งนี้ทำให้ผู้วิจัยสามารถหาวิธีแก้ไขได้เมื่อออกเก็บข้อมูลจริง

2.4 ติดต่อขอแผนที่จังหวัดอ่างทองและพระนครหรืออยุธยา

ผู้วิจัยติดต่อขอแผนที่แสดงเขตตำบลและอำเภอของจังหวัดอ่างทองและพระนคร-ศรีอยุธยา จากกองวิชาการสถิติ สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงมหาดไทย ซึ่งเป็น

แผนที่ขนาดมาตราส่วน 1: 125,000 ผู้วิจัยนำแผนที่ดังกล่าวมาย่อส่วนจนเหลือขนาด
มาตราส่วน 1: 500,000 เพื่อให้มีขนาดเหมาะสมในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
ในงานวิจัยครั้งนี้

2.5 ขอหนังสือรับรองและขอความร่วมมือจากภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้วิจัยขอหนังสือรับรองและขอความช่วยเหลือถึงกำนันประจำตำบลต่าง ๆ ที่
ผู้วิจัยต้องการเก็บข้อมูล เพื่อให้กำนันช่วยหาผู้บอกภาษาที่มีคุณสมบัติตามที่ต้องการให้
ด้วยวิธีนี้ผู้วิจัยจึงได้รับความร่วมมือและความไว้วางใจจากผู้บอกภาษาเป็นอย่างดี

2.6 จัดเตรียมเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อความสะดวกในการออกเก็บข้อมูล ผู้วิจัยจัดเตรียมเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
ดังนี้คือ

2.6.1 รายการคำและคำถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

รายการคำที่ผู้วิจัย เลือกใช้จะเป็นคำพยางค์เดียว 2 พยางค์ หรือ
3 พยางค์ ซึ่งแต่ละพยางค์จะประกอบด้วยหน่วยเสียงอย่างน้อย 3 หน่วย คือ หน่วยเสียง
พยัญชนะต้น 1 หน่วย หน่วยเสียงสระ 1 หน่วย และหน่วยเสียงวรรณยุกต์ 1 หน่วย
เช่นคำว่า หู และมี เป็นต้น และอย่างมาก 5 หน่วย โดยเพิ่มหน่วยเสียงพยัญชนะต้น
อีก 1 หน่วย และเพิ่มหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายอีก 1 หน่วย เช่นคำว่า ขวิด เป็ลือก และ
ควาย เป็นต้น การเลือกคำสำหรับรายการคำมีขั้นตอนดังนี้

1. คัดรายการคำที่มีพยัญชนะต้นครบทุกประเภท ตามลักษณะคำสำหรับ
ทดสอบเสียงวรรณยุกต์ในกล่องวรรณยุกต์ทั้ง 20 กล่อง* (ดูตารางที่ 10 หน้า 26)

---

* ดูตารางสำหรับทดสอบเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นของภาคนี้, วิลเลียม เจ.
แปลโดย ชีระพันธ์ ล.ทองคำ (ยัดสำเนา)

2. คำที่มีมากกว่า 1 พยางค์ ผู้วิจัยจะแยกแต่ละพยางค์ไปจัดไว้ในกล่อง โดยถือว่าเป็นพยางค์เดี่ยวทุกพยางค์

ตารางที่ 10 ตารางแสดงตัวอย่างรายการคำที่ใช้วิเคราะห์ระบบวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่น จังหวัดอ่างทอง และพระนครศรีอยุธยา

	A	B	C	DL	DS
1	ขา	ไหล่	หัว	เหงือก	ขวิด
2	ปลา	แก	บ่อน	ปาก	ตัก
3	อาน	บ่า	บ้าน	ดอก	คิบ
4	-เรียน	ท่อ	ขึ้น	ลูก	นิก-

3. หลังจากหาคำสำหรับทดสอบเสียงวรรณยุกต์ครบทุกกล่องแล้ว ผู้วิจัย นำคำทั้งหมดมาจัด เป็นหมวดหมู่ ตามความหมาย โดยแบ่งตามหมวดหมู่ต่าง ๆ ดังนี้

1. หมวดผัก ผลไม้ และสัตว์
2. หมวดอวัยวะ
3. หมวดญาติ
4. หมวดเครื่องใช้
5. หมวดอาชีพ

6. หมวดสถานที่
7. หมวดตัวเลข หรือจำนวนนับ
8. หมวดกริยาอาการ
9. หมวดอาหารและยา

การที่ผู้วิจัยจัดรายการคำแยกตามหมวดหมู่ดังกล่าวข้างต้น ก็เพื่อป้องกันมิให้ผู้บอกภาษาเกิดความ เบื่อหน่ายในการตอบคำถาม ทั้งนี้ เพราะหากผู้บอกภาษาต้องตอบคำถามที่มีคำตอบ เป็นเสียงวรรณยุกต์เดียวกันทั้งคู่ อาจทำให้ผู้บอกภาษาทราบดีจุดประสงค์ของผู้วิจัยและให้คำตอบที่ไม่เป็นธรรมชาติ ทำให้ผู้วิจัยไม่ได้ข้อมูลที่ เป็นสำเนียงท้องถิ่นแท้จริงจากผู้บอกภาษา นอกจากนี้ ผู้บอกภาษาอาจเกิดความ เบื่อหน่ายในการตอบคำถาม เช่นนั้น

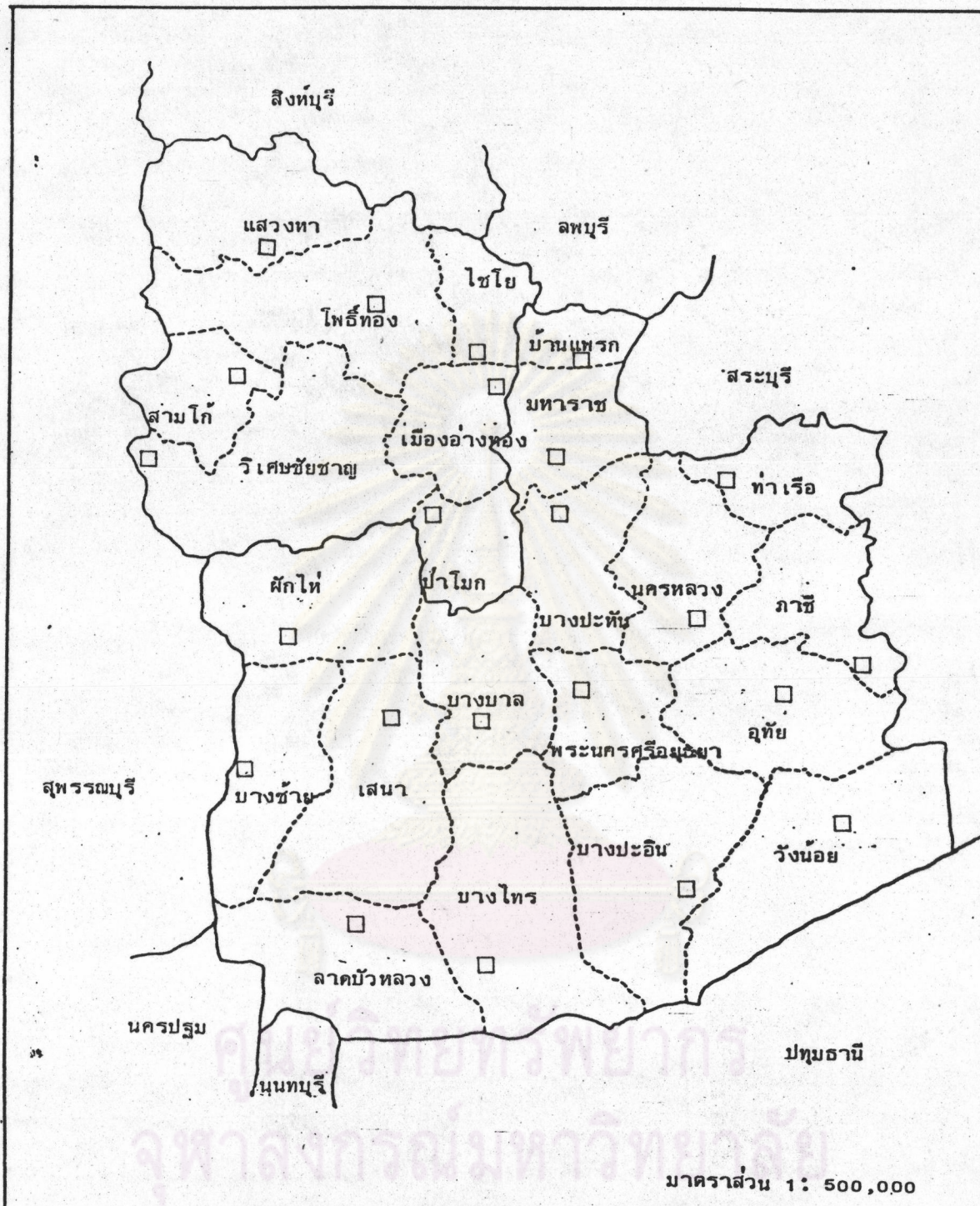
คำถามที่ผู้วิจัยใช้สอบถามผู้บอกภาษา มีทั้งสิ้น 150 คำถาม (ดูภาคผนวก หน้า 196-203) ในการสอบถามผู้บอกภาษาผู้วิจัยจะใช้รูปภาพ ของจริง และกริยาท่าทางประกอบกัน โดยถามคำถามที่ละหมวดจนกระทั่งครบทั้ง 9 หมวด ดังกล่าวข้างต้น

2.6.2 เครื่องบันทึกเสียงและแถบบันทึกเสียง

ผู้วิจัยใช้เครื่องบันทึกเสียงแบบที่ใช้กับแถบบันทึกเสียงชนิดคัลบในการเก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษา นับตั้งแต่เริ่มการสนทนาจนกระทั่งเสร็จสิ้นคำถามทุกหมวดรายการคำ และนำแถบบันทึกเสียงดังกล่าวมาวิเคราะห์ข้อมูลภายหลัง การที่ผู้วิจัยมิได้วิเคราะห์ข้อมูลทันที ณ จุดเก็บข้อมูลก็เนื่องมาจากผู้วิจัยมีเวลาน้อย จำเป็นต้องกลับที่พักซึ่งอยู่ห่างจากจุดเก็บข้อมูลให้ทันรถโดยสารประจำทางที่แล่นผ่านจุดเก็บข้อมูลนั้น ๆ

2.6.3 รูปภาพหรือของจริง

การใช้รูปภาพหรือของจริงประกอบการซักถามผู้บอกภาษา ก่อให้เกิดความเพสิดเพลิดแก่ผู้บอกภาษาเป็นอย่างยิ่ง เพราะบางครั้งหากใช้เพียงคำถามอย่างเดียว ผู้บอกภาษาอาจไม่เข้าใจคำถาม หรือไม่ทราบว่าผู้วิจัยต้องการคำตอบอะไร อันอาจทำให้เกิดความอับอายเมื่อไม่สามารถตอบคำถามหรือตอบไม่ตรงคำตอบที่ผู้วิจัยต้องการ

	ภาพที่ 2	แสดงจุดเก็บข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย
	สัญลักษณ์	หมายถึงจุดเก็บข้อมูล

2.7 การคัดเลือกจุดเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยคัดเลือกจุดเก็บข้อมูลของแต่ละอำเภอแยกจากกัน การคัดเลือกใช้วิธีจับสลาก รายชื่อตำบลต่าง ๆ ของแต่ละอำเภออำเภอละ 3 อันดับ รายชื่อที่จับสลากได้อันดับ 1 จะถือเป็นจุดเก็บข้อมูล แต่หากจุดเก็บข้อมูลอันดับหนึ่ง เป็นที่ตั้งของที่ว่าการอำเภอ หรืออยู่ติดกับจุดเก็บข้อมูลของอีกอำเภอหนึ่ง ผู้วิจัยใช้จุดเก็บข้อมูลที่เลือกได้อันดับ 2 และอันดับ 3 ตามลำดับ ในการคัดเลือกดังกล่าวผู้วิจัยมิได้ใช้วิธีการสุ่มตารางลงบนแผนที่และเลือกจุดเก็บข้อมูลจากแต่ละตารางเช่นงานวิจัยที่ผ่านมา แต่ใช้แนวเขตอำเภอแต่ละอำเภอเป็นแนวแบ่งเขตเพื่อเลือกจุดเก็บข้อมูล 1 จุด ดังวิธีการข้างต้น และคัดเลือกผู้บอกภาษา 1 คน ที่มีคุณสมบัติตามต้องการจากจุดเก็บข้อมูลนั้น ๆ

รายชื่อตำบลที่ได้จากการจับสลากเรียงตามอันดับ 1, 2 และ 3 มีดังนี้
ตำบลที่ขีดเส้นใต้คือตำบลที่ใช้เป็นจุดเก็บข้อมูล

จังหวัดอ่างทอง

1. อำเภอสามโก้ ตำบลราษฎร์พัฒนา ตำบลลอบทม ตำบลสามโก้
2. อำเภอวิเศษชัยชาญ ตำบลสาวร้องไห้ ตำบลสีร้อย ตำบลไม้จำศีล
3. อำเภอโพธิ์ทอง ตำบลอ่างแก้ว ตำบลบางเจ้าฉ่า ตำบลคำหยาด
4. อำเภอไชโย ตำบลชัยฤทธิ์ ตำบลหลักฟ้า ตำบลราชสถิตย์
5. อำเภอเมืองอ่างทอง ตำบลบ้านสี ตำบลศาลาแดง ตำบลคลองวี
6. อำเภอป่าโมก ตำบลนรสิงห์ ตำบลโผงเผง ตำบลบางเสด็จ
7. ออเภอแสวงหา ตำบลศรีพราน ตำบลบ้านพราน ตำบลศรีบัวทอง

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

8. อำเภอลาดบัวหลวง ตำบลคูสลอด ตำบลหลักชัย ตำบลไม้ตรา
9. อำเภอเสนา ตำบลบ้านโพธิ์ ตำบลชายนา ตำบลบ้านหลวง
10. อำเภอผักไห่ ตำบลลำตะเคียน ตำบลโคกช้าง ตำบลหนองน้ำใหญ่
11. อำเภอรังน้อย ตำบลชะแมบ ตำบลหินตะเภา ตำบลข้าวางาม
12. อำเภอพระนครศรีอยุธยา ตำบลภูเขาทอง ตำบลปากกราน ตำบลสำเภาลม
13. อำเภอบางซ้าย ตำบลบางซ้าย ตำบลวังพัฒนา ตำบลแก้วฟ้า

14. อำเภอท่าเรือ ตำบลโพธิ์เอน ตำบลหนองขนก ตำบลท่าเจ้าสนุก
15. อำเภอบ้านแพรง ตำบลสำพะเนียง ตำบลสองห้อง ตำบลบ้านแพรง
16. อำเภอหาราช ตำบลท่าตอ ตำบลน้ำเค็ม ตำบลมหาสาร
17. อำเภออุทัย ตำบลข้าวเม่า ตำบลบ้านทึบ ตำบลคานทาม
18. อำเภอบางไทร ตำบลไม้ตรา ตำบลโคกข้าง ตำบลบ้านกลึง
19. อำเภอภาชี ตำบลพระแก้ว ตำบลภาชี ตำบลระไสม
20. อำเภอบางปะหัน ตำบลทางกลาง ตำบลบ้านเคื่อ ตำบลบางเพลิง
21. อำเภอนครหลวง ตำบลหนองปลิง ตำบลบ้านขุ่ม ตำบลพระนอน
22. อำเภอบางบาล ตำบลบ้านคสัง ตำบลบางหัก ตำบลสะพานไทย
23. อำเภอบางปะอิน ตำบลคลองจิก ตำบลเชียงรากน้อย ตำบลคสังชัน

2.8 เกณฑ์ในการคัดเลือกผู้บอกภาษา

การที่จะได้ข้อมูลที่แสดงให้เห็นการแปรของภาษาไทยถิ่นอ่างทองและพระนครศรีอยุธยา เฉพาะทางด้านพื้นที่อย่างแท้จริงจำเป็นต้องคัดเลือกผู้บอกภาษาให้มีคุณสมบัติเดียวกัน เพื่อป้องกันการแปรของภาษาซึ่งเกิดจากหัวแปรทางสังคมอันได้แก่ เพศ วัย การศึกษา และอาชีพ ผู้วิจัย จึงกำหนดคุณสมบัติของผู้บอกภาษาไว้ดังนี้คือ

1. อายุ

ผู้วิจัยเลือกผู้บอกภาษาที่มีอายุตั้งแต่ 50-70 ปี ซึ่งคาดว่าน่าจะรักษาภาษาไทยถิ่นเดิมไว้ได้มากกว่าผู้บอกภาษาที่มีอายุน้อย เพราะภาษาของคนกลุ่มหลังอาจเปลี่ยนแปลงไปจากการที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาใหม่ ๆ

2. เพศ

ผู้วิจัยเลือกผู้บอกภาษาเพศชาย เนื่องจากในสังคมชนบทเพศชาย จะได้รับการยกย่องจากครอบครัวว่าเป็นผู้นำ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์และไหวพริบดี และเพศหญิง มีภาระประจำวันในการหุงหาอาหาร ทำงานบ้าน และดูแลเด็ก ผู้วิจัยจึงคิดว่าผู้บอกภาษาเพศชาย เหมาะสมสำหรับการวิจัยครั้งนี้

3. อาชีพ

ผู้วิจัยเลือกผู้บอกภาษาที่มีอาชีพทำนา ทำสวน หรือทำไร่ ซึ่งเป็นอาชีพที่ไม่ต้องเดินทางและมีการติดต่อกับผู้อื่นน้อย เพื่อป้องกันอิทธิพลของภาษาอื่นและเพื่อให้ได้ภาษาท้องถิ่นที่แท้จริง

4. การตั้งถิ่นฐาน

ต้องเป็นผู้บอกภาษาที่เกิดและตั้งถิ่นฐานอยู่ในท้องถิ่นนั้นตั้งแต่เกิดจนถึงปัจจุบัน เพื่อป้องกันอิทธิพลจากภาษาไทยถิ่นอื่น

5. การศึกษา

เลือกผู้บอกภาษาที่มีการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา 4 หรือต่ำกว่า เนื่องจากภาษาที่ใช้ในการเรียนการสอนตามโรงเรียนคือภาษาไทยกรุงเทพฯ ซึ่งหากผู้บอกภาษามีการศึกษาสูงขึ้นจะได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยกรุงเทพฯ มากขึ้น

นอกจากนี้ผู้บอกภาษาควรมีฐานะทางสังคมและฐานะทางเศรษฐกิจระดับเดียวกัน มีอวัยวะที่ใช้ในการออกเสียงเป็นปกติ สามารถออกเสียงได้อย่างชัดเจน

ประวัติผู้บอกภาษา

ผู้บอกภาษาจังหวัดอ่างทอง

1. อำเภอสามโก้

นายจำรัส สุขใจ อายุ 50 ปี อยู่บ้านเลขที่ 50 หมู่ 3 เกิดที่ ตำบลราษฎร์พัฒนา อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง อาชีพทำนา

2. อำเภอแสวงหา

นายสม แก้วสินิล อายุ 55 ปี อยู่บ้านเลขที่ 53 หมู่ 2 เกิดที่ตำบลศรีพราน อำเภอแสวงหา จังหวัดอ่างทอง อาชีพทำนา

นายสำรอง ช้างพันธุ์ อายุ 54 ปี อยู่บ้านเลขที่ 29 หมู่ 1 เกิดที่ตำบลศรีพราน อำเภอแสวงหา จังหวัดอ่างทอง อาชีพทำนา

3. อำเภอไชโย

นายสมควร หุ่มพวง อายุ 50 ปี อยู่บ้านเลขที่ 53 หมู่ 6 เกิดที่ตำบลชัยฤทธิ
อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง อาชีพทำนา

4. อำเภอเมืองอ่างทอง

นายวราภ ภูมิ อายุ 56 ปี อยู่บ้านเลขที่ 76 หมู่ 3 เกิดที่ตำบลบ้านรี
อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง อาชีพทำสวน

5. อำเภอวิเศษชัยชาญ

นายเสงี่ยม นิ่มราศรี อายุ 50 ปี อยู่บ้านเลขที่ 94 หมู่ 2 เกิดที่ตำบลสาวร้องไห้
อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง อาชีพทำนา

6. อำเภอป่าโมก

นายจำลอง อางมาก อายุ 52 ปี อยู่บ้านเลขที่ 33 หมู่ 7 เกิดที่ตำบลเอกราช
อำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทอง อาชีพทำนา

นายถวิล ทอมฉวี อายุ 53 ปี อยู่บ้านเลขที่ 18 หมู่ 3 เกิดที่ตำบลนรสิงห์
อำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทอง อาชีพทำนา

7. อำเภอโพธิ์ทอง

นายวงษ์ อ่อนระทวย อายุ 58 ปี อยู่บ้านเลขที่ 36 หมู่ 2 เกิดที่ตำบลอ่างแก้ว
อำเภอโพธิ์ทอง อาชีพทำนา

ผู้บอกภาษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1. อำเภอเสนา

นายชั้น มงคลเจริญ อายุ 62 ปี อยู่บ้านเลขที่ 8 หมู่ 1 เกิดที่ตำบลบ้านโพธิ์
อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อาชีพทำนา

2. อำเภอลาดบัวหลวง

นายประยงค์ ชัยประภา อายุ 52 ปี อยู่บ้านเลขที่ 13/1 หมู่ 6 เกิดที่ตำบล-
คูสลอด อำเภอลาดบัวหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อาชีพทำนา

3. อำเภอฝักไถ่

นายพ่อน ทองสุข อายุ 70 ปี อยู่บ้านเลขที่ 85/1 หมู่ 3 เกิดที่ตำบลลำตะเคียน
อำเภอฝักไถ่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อาชีพทำนา

4. อำเภอบางซ้าย

นายทอง เกิดพิบูลย์ อายุ 50 ปี อยู่บ้านเลขที่ 85/1 หมู่ 3 เกิดที่ตำบลบางซ้าย
อำเภอบางซ้าย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อาชีพทำนา

5. อำเภอวังน้อย

นายชุมพล ไกมล อายุ 50 ปี อยู่บ้านเลขที่ 164/12 หมู่ 1 เกิดที่ตำบลชะแมง
อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อาชีพทำนา

6. อำเภอพระนครศรีอยุธยา

นายสวัสดิ์ สุขสินชัย อายุ 60 ปี อยู่บ้านเลขที่ 15 หมู่ 4 เกิดที่ตำบลภูเขาทอง
อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อาชีพทำนา

7. อำเภอท่าเรือ

นายละม่อม บริบูรณ์ อายุ 51 ปี อยู่บ้านเลขที่ 60 หมู่ 2 เกิดที่ตำบลโพธิ์เอน
อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อาชีพทำนา

8. อำเภอบ้านแพรก

นายอุบล จำปาแขก อายุ 50 ปี อยู่บ้านเลขที่ 135 หมู่ 6 เกิดที่ตำบลสำพะเนียง
อำเภอบ้านแพรก จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อาชีพทำนา

9. อำเภอมหาราช

นายบุญเลิศ จำกิจ อายุ 55 ปี อยู่บ้านเลขที่ 15/1 หมู่ 2 เกิดที่ตำบลน้ำเต้า
อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อาชีพทำนา

10. อำเภอบางปะหัน

นายเกสื่อน สังข์สวัสดิ์ อายุ 50 ปี อยู่บ้านเลขที่ 38/1 หมู่ 1 เกิดที่ตำบลท่ากลาง
อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อาชีพทำนา

11. อำเภอบางปะอิน

นายสมนึก ชินศรี อายุ 50 ปี อยู่บ้านเลขที่ 55 หมู่ 3 เกิดที่ตำบลคลองจิก
อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อาชีพทำนา

12. อำเภอภาชี

นายทองสุข นิลสุขุม อายุ 50 ปี อยู่บ้านเลขที่ 55 หมู่ 6 เกิดที่ตำบลระเสิม
อำเภอภาชี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อาชีพทำนา

13. อำเภออุทัย

นายเชียม ไววิญญา อายุ 53 ปี อยู่บ้านเลขที่ 11/1 เกิดที่ตำบลบ้านทิม
อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อาชีพทำนา

14. อำเภอนครหลวง

นายจำรฎู จามจรี อายุ 50 ปี อยู่บ้านเลขที่ 106 หมู่ 3 เกิดที่ตำบลหนองปลิง
อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อาชีพทำนา

15. อำเภอบางบาล

นายกรุ่น แจ่มคาว อายุ 57 ปี อยู่บ้านเลขที่ 31 หมู่ 3 เกิดที่ตำบลบ้านคลัง
อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อาชีพทำนา

16. อำเภอบางไทร

นายจรรฎู สุขสุแพทย์ อายุ 53 ปี อยู่บ้านเลขที่ 7 หมู่ 10 เกิดที่ตำบลไม้ครา
อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อาชีพทำนา

2.9 วิธีดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนาม

ในการออกเก็บข้อมูลภาคสนามนั้น ผู้วิจัยแบ่งเวลาเก็บข้อมูลออกเป็น 2 ช่วง คือ
ช่วงแรกออกเก็บข้อมูลที่จังหวัดอ่างทอง ระหว่างวันที่ 4-10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2530
ซึ่งมีจุดเก็บข้อมูลทั้งสิ้น 7 จุด และเนื่องจากผู้วิจัยมีภูมิลำเนาอยู่ที่อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัด-
อ่างทอง ผู้วิจัยจึงเดินทางไปยังจุดเก็บข้อมูลด้วยการว่าจ้างรถมอเตอร์ไซด์ไปยังบ้านกำนัน
ประจำตำบล แล้วยื่นหนังสือขอความช่วยเหลือจากกำนัน เพื่อให้กำนันช่วยหาผู้บอกภาษาให้
ซึ่งบางครั้งสามารถหาผู้บอกภาษาได้ตรงตามคุณสมบัติผู้ที่วิจัยต้องการ แต่ในบางอำเภอผู้วิจัย

ต้องไปถึง 2 ครั้ง เนื่องจากไม่สามารถหาผู้บอกภาษาได้ หรือบางครั้งไม่พบกำนัน แม้ว่า
จะได้ฝากหนังสือขอความร่วมมือไว้แล้วก็ตาม ผู้วิจัยจึงต้องออกหาผู้บอกภาษาเอง

ช่วงที่ 2 จากปัญหาและอุปสรรคที่ผู้วิจัยพบเมื่อออกเก็บข้อมูลช่วงแรก ทำให้
ผู้วิจัยคิดว่าหากกำนันได้รับหนังสือขอความร่วมมือ ก่อนที่ผู้วิจัยจะออกเก็บข้อมูลจริง ก็จะมี
เวลาจัดหาตัวบุคคลที่จะทำหน้าที่เป็นผู้บอกภาษาให้แก่ผู้วิจัยได้ อย่างไรก็ตาม การส่งจดหมาย
ถึงกำนันโดยตรงนั้นไม่สะดวกเท่าที่ควร เพราะจุดเก็บข้อมูลส่วนใหญ่ที่ผู้วิจัยเลือกได้มักจะมี
อยู่ในที่กันดาร* การคมนาคมไม่สะดวก บุรุษไปรษณีย์ไม่สามารถไปส่งจดหมายได้ ดังนั้น
ผู้วิจัยจึงใช้วิธีเขียนจดหมายส่วนตัวถึงหัวหน้าพัฒนากรของแต่ละอำเภอ ให้ช่วยส่งสำเนาจดหมาย
ให้แก่กำนันประจำตำบลนั้น ๆ เพื่อให้กำนันมีเวลาหาผู้บอกภาษาหรือบอกให้บุคคลที่จะเป็นผู้บอกภาษา
ทราบก่อนล่วงหน้า ผู้วิจัยได้กำหนดช่วงระยะเวลาที่จะออกเก็บข้อมูลในจดหมายดังกล่าว แต่ไม่ได้
กำหนดชัดเจนว่าจะไปที่จุดเก็บข้อมูลนั้น ๆ ในวันใด

ด้วยวิธีนี้ทำให้ผู้วิจัยได้รับความสะดวกในการเก็บข้อมูลเพิ่มขึ้น เพราะเมื่อ
ผู้วิจัยออกเก็บข้อมูลในช่วงหลัง ระหว่างวันที่ 1-31 มีนาคม พ.ศ. 2530 ที่จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา ซึ่งผู้วิจัยไม่ทราบว่ตำบลนั้น ๆ อยู่ที่ใด ผู้วิจัยก็ได้รับความช่วยเหลือ
จากพัฒนากรประจำตำบลนั้น ๆ ** ขับรถไปส่ง และบางครั้งก็รอจนผู้วิจัยเก็บข้อมูลเสร็จ
แล้วก็กลับออกมาพร้อมกัน

แต่ในบางอำเภอ*** พัฒนาการมิได้รับหนังสือ ผู้วิจัยจึงต้องไปพบกำนันและหา
ผู้บอกภาษาเอง บางอำเภอพัฒนากรได้รับหนังสือ แต่มิได้ส่งหนังสือให้กำนันและพัฒนากร

* จุดเก็บข้อมูลที่ ตำบลลำตะเคียน อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ยังไม่มี
ทางรถยนต์ไปถึง มีเพียงคลองเล็ก ๆ แต่ไม่มีเรือเมล์วิ่งไปมา ผู้วิจัยต้องใช้วิธีจ้างเรือไปและ
รอรับผู้วิจัยกลับ

** ผู้วิจัยจะ เก็บข้อมูลในวันราชการ เนื่องจากต้องไปติดต่อพัฒนากรที่ว่าการอำเภอก่อน
แล้วจึงไปยังจุดเก็บข้อมูล

*** อำเภอบางบาลและอำเภอบางปะหัน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ติดธุระ ไม่สามารถนำผู้วิจัยไปยังจุดเก็บข้อมูลได้ ผู้วิจัยต้องไปยังสถานที่ที่จะเก็บข้อมูลและหาผู้บอกภาษาคด้วยตัวเอง อย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้รับความร่วมมือจากชาวบ้าน และผู้บอกภาษาทุกคนอย่างดียิ่ง

2.10 ปัญหาที่พบระหว่างการเก็บข้อมูลภาคสนาม

ในการออกเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยพบปัญหาต่าง ๆ ดังต่อไปนี้คือ

2.10.1 ปัญหาในการคัดเลือกผู้บอกภาษา

การคัดเลือกผู้บอกภาษานั้นจำเป็นจะต้องขอความช่วยเหลือจากผู้ที่มีหน้าที่โดยตรงในการติดต่อกับชาวบ้าน และมีความคุ้นเคยกับชาวบ้านเป็นอย่างดีได้แก่ กำนัน แต่ในจุดเก็บข้อมูลบางจุดกำนันมิได้คัดเลือกผู้บอกภาษาไว้ก่อนทั้ง ๆ ที่ผู้วิจัยได้ส่งหนังสือขอความร่วมมือในการคัดเลือกผู้บอกภาษาไว้ให้ ทำให้ต้องเสียเวลาในการหาผู้บอกภาษาให้ผู้วิจัย ซึ่งได้ผู้บอกภาษาที่ไม่มีคุณสมบัติตรงตามที่ต้องการ เนื่องจากผู้บอกภาษาท่านนั้นย้ายถิ่นฐานไปอยู่ที่กรุงเทพฯ เป็นเวลานาน ทำให้ภาษาเปลี่ยนแปลงไป ผู้วิจัยต้องเสียเวลาในการเก็บข้อมูลที่จุดเก็บข้อมูลนั้นใหม่อีกครั้งหนึ่ง

อีกประการหนึ่งบางจุดเก็บข้อมูลกำนันมิได้รับหนังสือขอความร่วมมือที่ผู้วิจัยส่งผ่านพัฒนาการตำบล และกำนันไปธุระที่อื่น เมื่อผู้วิจัยออกเก็บข้อมูลจึงต้องเสียเวลาในการค้นหาผู้บอกภาษาคด้วยตัวเอง และเดินทางไปยังจุดเก็บข้อมูลเอง โดยไม่มีเจ้าหน้าที่ไปคด้วย ซึ่งในครั้งแรกชาวบ้านไม่ค่อยเต็มใจให้ความร่วมมือแต่หลังจากชี้แจงวัตถุประสงค์ให้ฟังแล้วชาวบ้านจึงให้ความร่วมมือเป็นอันดี

2.10.2 ปัญหาเกี่ยวกับจุดเก็บข้อมูล

เนื่องจากจุดเก็บข้อมูลส่วนใหญ่ที่ผู้วิจัยเลือกได้จะเป็นจุดเก็บข้อมูลที่อยู่ไกลจากตัวอำเภอ ผู้วิจัยไม่สามารถไปยังจุดเก็บข้อมูลด้วยตนเองได้ จำเป็นต้องขอความร่วมมือจากพัฒนาการอำเภอ ทำให้ผู้วิจัยสามารถเก็บข้อมูลได้เฉพาะวันจันทร์ถึงวันศุกร์และจุดเก็บข้อมูลบางจุดอยู่ไกลไม่สามารถเดินทางไปโดยรถโดยสารประจำทางได้ ต้องว่าจ้างเรือไปและกลับจากปัญหาดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยเก็บข้อมูลได้เพียง 1 แห่ง ใน 1 วันเท่านั้น

2.11 วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บข้อมูลผู้วิจัยจะเริ่มต้นด้วยการซักถามผู้บอกภาษาเกี่ยวกับ อาชีพ ประเพณี วัฒนธรรม และชีวิตส่วนตัวของผู้บอกภาษาโดยใช้เวลาประมาณ 15 นาที หลังจากนั้นจึงนำอุปกรณ์คือ รายการคำ คำถาม และรูปภาพ ซักถามผู้บอกภาษาทีละหมวดตามลำดับ การซักถามดังกล่าวจะเป็นไปในลักษณะพูดคุยกัน เนื่องจากผู้วิจัยต้องการให้ผู้บอกภาษาตอบคำถามหรือออกเสียงให้เป็นธรรมชาติที่สุด ในการตอบคำถามผู้วิจัยกำหนดให้ผู้บอกภาษาตอบคำนั้น เพียงครั้งเดียว โดยไม่ต้องมีคำขึ้นต้นหรือคำลงท้าย ผู้วิจัยจะบันทึกเสียงของผู้บอกภาษาดังแต่เริ่มการสนทนาจนกระทั่งสิ้นสุดการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษา

2.12 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลภาษาไทยถิ่นจังหวัดอ่างทองและพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยจะดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ 7 ขั้นตอน ต่อไปนี้

2.12.1 ผู้วิจัยวิเคราะห์เสียงวรรณยุกต์ของผู้บอกภาษาแต่ละคน ซึ่งแต่ละคน เป็นตัวแทนของจุดเก็บข้อมูล ในการวิเคราะห์เสียงผู้วิจัยฟังจากแถบบันทึกเสียง ซึ่งได้จากการออกเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยตนเองทั้งสิ้นจำนวน 23 จุด ทั้งนี้โดยมิได้อาศัยเครื่องมือวิเคราะห์เสียงมาสนับสนุน

การวิเคราะห์เสียงวรรณยุกต์นั้นจะเริ่มฟังจากข้อมูลส่วนที่เป็นบทสนทนา เพื่อหาพิสัยระดับเสียงของผู้บอกภาษาแต่ละกลุ่ม ต่อจากนั้นจึงฟังจากรายการคำซึ่งได้จากแมสสอบถา

ผลจากการวิเคราะห์ในขั้นนี้ แสดงให้เห็นว่าจุดเก็บข้อมูลทุกจุดมีระบบเสียงวรรณยุกต์ซึ่งประกอบด้วย 5 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ แต่ละหน่วยเสียงมีเสียงวรรณยุกต์ที่เป็นเสียงย่อยตั้งแต่ 2 เสียง ถึง 10 เสียง

2.12.2 ผู้วิจัยเปรียบเทียบระบบวรรณยุกต์ของผู้บอกภาษาทั้ง 23 กลุ่ม พบว่าเป็นระบบวรรณยุกต์เดียวกัน กล่าวคือ เมื่อนำสัญลักษณ์ของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ลงในกล่องทดสอบเสียงวรรณยุกต์ (ดูตารางที่ 10 หน้า 26) ปรากฏว่ามีรูปแบบของการแยกเสียงวรรณยุกต์เหมือนกัน ระบบวรรณยุกต์ที่พบในการศึกษาครั้งนี้ เมื่อเทียบกับภาษาไทยถิ่นกลางอื่น ๆ แล้วพบว่า เป็นระบบเดียวกับภาษาไทยกรุงเทพฯ (Brown : 1965) และภาษาไทยถิ่นกลางที่พูดในบริเวณอื่น ๆ ของภาคกลางโดยทั่วไป แต่ต่างจากระบบวรรณยุกต์ของภาษาไทยถิ่นกลางที่ใช้พูด

ในบางบริเวณของจังหวัดสุพรรณบุรี ((Tingsabadh : 1980) จังหวัดราชบุรี (ลอร์คิน : 2526)
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (เกศมณี : 2526) (ดูอภิปรายผล ข้อ 3 หน้า 189)

การที่ระบบวรรณยุกต์ในบริเวณที่ศึกษาเป็นระบบเดียวกันนั้น ทำให้ผู้วิจัยไม่สามารถ
นำเอาระบบวรรณยุกต์มาใช้ในการแบ่งเขตภาษาถิ่นได้ ผู้วิจัยจึงให้ความสนใจกับลักษณะของ
หน่วยเสียงวรรณยุกต์ ซึ่งคาดว่าจะสามารถนำมาใช้ในการแบ่งเขตภาษาถิ่นได้

2.12.3 ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับเสียงวรรณยุกต์ที่เป็นเสียงย่อยของแต่ละ
หน่วยเสียง ซึ่งมีตั้งแต่ 2 เสียง ถึง 10 เสียง

ผู้วิจัยนำเสียงย่อยของแต่ละหน่วยเสียงวรรณยุกต์ของจุดเก็บข้อมูลทุกจุดมา
เปรียบเทียบกัน จากการศึกษาพบว่าจุดเก็บข้อมูลต่าง ๆ มีเสียงย่อยในแต่ละหน่วยเสียงวรรณยุกต์
คล้ายคลึงกัน ทำให้ไม่สามารถนำมาเป็นเกณฑ์ในการกำหนดเขตภาษาถิ่นย่อยได้

2.12.4 เมื่อผู้วิจัยพบว่าไม่สามารถแบ่งเขตภาษาถิ่นย่อยโดยใช้เสียงย่อยของ
หน่วยเสียงวรรณยุกต์ได้ จึงเปลี่ยนไปใช้เกณฑ์การนับความถี่ของเสียงย่อยแต่ละเสียง เพื่อดู
อัตราการปรากฏของเสียงย่อยว่ามีมากน้อยเพียงใดในจุดเก็บข้อมูลแต่ละจุด

ขั้นตอนในการหาปริมาณการปรากฏของเสียงย่อยของแต่ละจุดเก็บข้อมูล
มีดังนี้

ก. นับอัตราการปรากฏของเสียงวรรณยุกต์ซึ่งเป็นเสียงย่อยของแต่ละ
หน่วยเสียงวรรณยุกต์ในแต่ละจุดเก็บข้อมูล แล้วนำผลมาแสดงลงในตารางโดยจำแนกตามลักษณะ
โครงสร้างพยางค์ของแต่ละหน่วยเสียงวรรณยุกต์ ได้แก่ พยางค์เป็น พยางค์ตายสระเสียงยาว
และพยางค์ตายสระเสียงสั้น รวมทั้งสิ้น 9 ตาราง ดังแสดงไว้ในตารางที่ 11, 13, 15, 17,
19, 21, 23, 25, 27 หน้า 48, 54, 58, 62, 68, 72, 77, 79, 83 ในบทที่ 3)

การเรียงลำดับเสียงวรรณยุกต์ในตารางแต่ละตาราง ได้เรียงจากเสียงย่อยที่มีระดับเสียงสูงสุด
มาสู่ระดับต่ำสุด เช่น ในตารางที่ 11 หน้า 48 จะเรียงลำดับเสียงวรรณยุกต์ดังนี้
44, 34, 343 ก., 343 ข., 334, 332, 32, 33 เป็นต้น

ข. หลังจากนั้นผู้วิจัยได้พิจารณาถึงผลรวมของอัตราการปรากฏของเสียงย่อยในแต่ละจุดเก็บข้อมูล พบว่า มีผลรวมแตกต่างกันออกไป เช่น อัตราการปรากฏของเสียงย่อยทั้ง 8 ของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 1 ของอำเภอสามโก้ รวม 85 ครั้ง และของอำเภอวิเศษชัยชาญ 121 ครั้ง เป็นต้น ดังนั้น เพื่อให้จุดเก็บข้อมูลทุกจุดมีฐานเท่ากัน ผู้วิจัยจึงปรับให้ผลรวมของเสียงวรรณยุกต์ที่เป็นเสียงย่อยของแต่ละจุดเก็บข้อมูล เป็นจำนวนเต็ม 100 แล้วคำนวณหาอัตราร้อยละของเสียงย่อยแต่ละเสียงโดยใช้สูตรดังนี้

$$\frac{\text{จำนวนครั้งของการปรากฏของเสียงย่อยแต่ละเสียง} \times 100}{\text{ผลรวมของการปรากฏของเสียงย่อยในแต่ละจุดเก็บข้อมูล}}$$

ผลของการคำนวณได้แสดงไว้ในตารางที่ 12, 14, 16, 18, 20, 22, 24, 26, 28 หน้า 50, 56 60, 64, 70, 74, 78, 80 85 ในบทที่ 3

ค. เมื่อปรับฐานข้อมูลให้อยู่ในฐานเดียวกันแล้ว ผู้วิจัยพบว่าอัตราร้อยละของการปรากฏของเสียงย่อยแต่ละเสียงมีความแตกต่างกัน เช่น ในหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 1 ของอำเภอสามโก้ มีปริมาณการปรากฏของเสียงย่อยเรียงจากมากไปหาน้อย ดังนี้

33	เท่ากับ	76.7%
34	เท่ากับ	13.3%
332	เท่ากับ	8.3%
32	เท่ากับ	2.3%
44	เท่ากับ	1.1%
343 ก.	เท่ากับ	1.1%

จากการพิจารณาอัตราร้อยละของการปรากฏของเสียงย่อยในแต่ละจุดเก็บข้อมูล ปรากฏว่าเสียงย่อยบางเสียงมีอัตราการปรากฏน้อยมาก ซึ่งในการใช้เกณฑ์ความถี่ของการปรากฏของเสียงย่อยมาพิจารณาแบ่งเขตภาษาถิ่นนั้น หากเสียงใดมีความถี่ของการปรากฏน้อย ผู้วิจัยจะถือว่าเสียงนั้นไม่มีนัยสำคัญและจะไม่นำมาพิจารณา ในงานวิจัยนี้เกณฑ์ที่ได้ตั้งขึ้นคือ จะตัดเสียงย่อย

ที่มีอัตราการปรากฏต่ำกว่าร้อยละ 5 ทั้งไปไม่นำมาพิจารณา แต่จะพิจารณาเฉพาะเสียงย่อย ที่มีอัตราการปรากฏตั้งแต่ร้อยละ 5 ขึ้นไปเท่านั้น โดยนำเสียงย่อยเหล่านี้มาแสดงไว้ในตาราง อีกชุดหนึ่ง รวม 9 ตาราง ตารางที่ 30, 33, 36, 39, 42, 45, 48, 51, 54 หน้า 92, 101, 111, 119, 128, 134, 143, 148, 155 ในบทที่ 4

หลังจากศึกษเสียงวรรณยุกต์ที่ปรากฏต่ำกว่าร้อยละ 5 แล้ว ผู้วิจัยต้องการจะเรียงลำดับเสียงวรรณยุกต์ที่ปรากฏมากไปหาเสียงที่ปรากฏน้อย แต่เกิดปัญหาขึ้นอีกประการหนึ่งคือ ในบางกรณี อัตราร้อยละของการปรากฏของเสียงวรรณยุกต์มีความใกล้เคียงกันมากจนแทบจะกล่าวได้ว่าความแตกต่างนี้ไม่มีนัยสำคัญ เช่น หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 3 พยางค์เบินของอำเภอไชโย มีเสียง 442[?] ปรากฏ 46.3% เสียง 42[?] ปรากฏ 43.9% (ดูตารางที่ 42 หน้า 128 ในบทที่ 4) ด้วยเหตุนี้การจัดลำดับของเสียงวรรณยุกต์จากมากไปหาน้อยจึงต้องตั้งเกณฑ์ขึ้นอีกเกณฑ์หนึ่ง เพื่อจัดความไม่ชัดเจนในการเรียงลำดับซึ่งจะได้กล่าวในหัวข้อต่อไป

ง. จัดอันดับเสียงย่อยตามอัตราการปรากฏจากมากไปหาน้อยโดยกำหนดเกณฑ์ให้เสียงย่อยที่มีอัตราการปรากฏต่างกันไม่ถึงร้อยละ 5 เป็นอันดับเดียวกัน ดังนั้นเสียง 442[?] ซึ่งปรากฏ 46.3% และเสียง 42[?] ซึ่งปรากฏ 43.9% จะถือว่าอยู่ในอันดับเดียวกันตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ผลการจัดอันดับจะแสดงลงตาราง รวม 9 ตาราง ตารางที่ 31, 34, 37, 40, 43, 46, 49, 52, 55, หน้า 94, 103, 113, 121, 129, 136, 144, 149, 157 ในบทที่ 4

2.12.5 หลังจากจัดอันดับตามอัตราการปรากฏของเสียงย่อยจนครบทุกจุดเก็บข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยได้นำผลการจัดอันดับดังกล่าวมาเปรียบเทียบกัน และพบว่าสามารถจัดกลุ่มภาษาถิ่นย่อยได้ เช่น ในหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 1 (ดูตารางที่ 31 หน้า 94 ในบทที่ 4) แบ่งภาษาถิ่นย่อยได้ 3 กลุ่มคือ

- กลุ่มที่มีเสียง 33 ปรากฏเสียงเดียว
- กลุ่มที่มีเสียง 33 มากกว่า 34
- กลุ่มที่มีเสียง 33 มากกว่า 343

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 3 พยางค์เป็น (ดูตารางที่ 43 หน้า 129 ในบทที่ 4) แบ่งภาษาถิ่นย่อย ได้ 4 กลุ่ม คือ

- กลุ่มที่มีเสียง 442? มากกว่า 42?
- กลุ่มที่มีเสียง 42? มากกว่า 442?
- กลุ่มที่มีเสียง 42?, 442? มากกว่า 44?
- กลุ่มที่มีเสียง 44? มากกว่า 442?

เมื่อนำผลของการจัดกลุ่มภาษาถิ่นย่อยแสดงลงในแผนที่ พบว่า แผนที่ของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 1 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 2 และหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 4 เท่านั้น ที่มีการเกาะกลุ่มของจุดเก็บข้อมูลอย่างชัดเจน แต่แผนที่ของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 3 และหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 5 ไม่แสดงการเกาะกลุ่มกันแต่อย่างใด ผู้วิจัยจึงดำเนินการในขั้นต่อไป

2.12.6 ผู้วิจัยได้พิจารณาผลการวิเคราะห์เสียงวรรณยุกต์ทั้ง 5 หน่วยเสียง พบว่า สิ่งสำคัญที่ควรจะทำในขั้นนี้ได้แก่ การพิจารณาหาสัญลักษณ์บ่งความต่างระหว่างถิ่น เพื่อใช้ในการแบ่งภาษาถิ่นย่อย สัญลักษณ์บ่งความต่างระหว่างถิ่นดังกล่าวที่ผู้วิจัยตั้งขึ้นมาอยู่ 2 ประเภทคือ ประเภทที่ 1 พิจารณาจากอัตราการปรากฏของเสียงวรรณยุกต์ และประเภทที่ 2 พิจารณาจากการปรากฏหรือไม่ปรากฏของเสียงวรรณยุกต์ที่เป็นเสียงย่อย เกณฑ์แรกใช้ในกรณีของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 1 หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 2 และหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 4 เกณฑ์ที่ 2 ใช้กับหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 3 และหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 5 ซึ่งผลการพิจารณาดังนี้

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 1 มีสัญลักษณ์บ่งความต่างระหว่างถิ่น 3 ลักษณะ ได้แก่

1. การใช้เสียง 33 เสียงเดียว
2. การใช้เสียง 33 มากกว่า 34
3. การใช้เสียง 33 มากกว่า 343

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 2 มีสัญลักษณ์บ่งความต่างระหว่างถิ่น 3 ลักษณะ

ได้แก่

1. การใช้เสียง 43 และ/หรือ 443 มากที่สุด
2. การใช้เสียง 32 มากที่สุด
3. การใช้เสียง 21 มากที่สุด

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 3 มีสัญลักษณ์บ่งความต่างระหว่างถิ่น 2 ลักษณะ

ได้แก่

1. การมีเสียง 44 เป็นเสียงย่อย
2. การไม่มีเสียง 44 เป็นเสียงย่อย

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 4 พยางค์ เป็นมีสัญลักษณ์บ่งความต่างระหว่างถิ่น

3 ลักษณะ ได้แก่

1. การมีเสียง 45? มากกว่า 35?
2. การมีเสียง 35? มากกว่า 45?
3. การมีเสียง 45? เท่ากับ 35?

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 5 มีสัญลักษณ์บ่งความต่างระหว่างถิ่น 3 ลักษณะ

ได้แก่

1. การมีเสียง 325 แต่ไม่มีเสียง 423 เป็นเสียงย่อย
2. การมีทั้งเสียง 325 และ 423 เป็นเสียงย่อย
3. การไม่มีทั้งเสียง 325 และ 423 เป็นเสียงย่อย

หลังจากกำหนดสัญลักษณ์บ่งความต่างระหว่างถิ่นของทุกหน่วยเสียงวรรณยุกต์แล้ว ผู้วิจัย ได้อาศัยสัญลักษณ์นี้แบ่งจุดเก็บข้อมูล โดยแสดงลงตารางด้วยอักษร เช่น ก. ข. หรือ ค. และแบ่งกลุ่มย่อยตามอัตราการปรากฏของเสียงวรรณยุกต์ โดยแสดงลงตารางด้วยตัวเลข เช่น ก.1, ก.2 และ ก.3 เป็นต้น (ดูตารางที่ 32, 35, 38, 41, 44, 47, 50, 53, 56 หน้า 96, 105, 115, 123, 130, 138, 145, 150, 159 ในบทที่ 4)

จากนั้นผู้วิจัยได้แสดงผลการแบ่งกลุ่มลงในแผนที่ โดยแสดงเฉพาะกลุ่มที่แบ่งโดยใช้
ลักษณะบ่งความต่างระหว่างถิ่นเท่านั้น (ดูภาพที่ 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11
หน้า 97, 107, 116, 125, 131, 140, 146, 151, 161)

2.12.7 จะเห็นได้ว่าผลการแบ่งกลุ่มในข้อ 2.12.6 เป็นการแบ่งกลุ่มภาษาถิ่นย่อย
ตามลักษณะของแต่ละหน่วยเสียงวรรณยุกต์ ซึ่งทำให้ได้การจำแนกกลุ่มที่แตกต่างกันไปในแต่ละ
หน่วยเสียงวรรณยุกต์ เนื่องจากการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะกำหนดการแบ่งภาษาถิ่นย่อยของ
หน่วยเสียงวรรณยุกต์ทั้งในระดับของหน่วยเสียงวรรณยุกต์และระบบวรรณยุกต์ ในขั้นนี้ผู้วิจัย
จะแบ่งกลุ่มภาษาถิ่นย่อยโดยอาศัยการ เปรียบเทียบลักษณะบ่งความต่างระหว่างถิ่นของหน่วยเสียง
วรรณยุกต์ทุกหน่วยร่วมกัน ผลการแบ่งกลุ่มในขั้นนี้จะแสดงไว้ในบทที่ 5 (ดูรายละเอียดในบทที่ 5)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.13 สัญลักษณ์และคำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. สัญลักษณ์แทนเสียงวรรณยุกต์ ใช้ตัวอักษรและตัวเลขแทนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ ดังนี้

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 1	แทนด้วย	ว.1
หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 2	แทนด้วย	ว.2
หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 3	แทนด้วย	ว.3
หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 4	แทนด้วย	ว.4
หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 5	แทนด้วย	ว.5
หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 6	แทนด้วย	ว.6

2. อักษรวรรณยุกต์ (tone letter) ใช้แสดงสัญลักษณ์ของหน่วยเสียงวรรณยุกต์
[|] หมายถึงเสียงกลาง-ระดับ เป็นต้น

3. ตัวเลขแสดงระดับเสียง ใช้แสดงสัญลักษณ์ของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ตัว เลขดังกล่าวอาจประกอบด้วยตัวเลข 2 ตัว หรือ 3 ตัว ตัวเลขตัวแรกแสดงจุดเริ่มต้นของเสียงวรรณยุกต์ ตัวเลขตัวกลาง (ถ้ามี) แสดงระดับของเสียงวรรณยุกต์ ตรงจุดที่มีการเปลี่ยนแปลงของระดับเสียง และตัวเลขตัวสุดท้ายแสดงระดับของจุดจบของเสียงวรรณยุกต์ เช่น 55 หมายถึงเสียงสูง - ระดับ 423 หมายถึงเสียงค่อนข้างสูง - ตก - ขึ้น เป็นต้น

4. เสียงกักที่เส้นเสียง แทนด้วยสัญลักษณ์ ? เป็นเสียงที่ปรากฏตอนท้ายของหน่วยเสียงวรรณยุกต์บางหน่วย

5. สัญลักษณ์ของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ ใช้ในความหมายเดียวกันกับเสียงย่อยของหน่วยเสียงวรรณยุกต์

6. พยางค์เป็น หมายถึง พยางค์ที่ลงท้ายด้วยสระเสียงยาว สระประสม หรือพยัญชนะนาสิก

7. พยางค์ตาย หมายถึง พยางค์ที่ลงท้ายด้วยพยัญชนะกัก อาจมีสระเป็นเสียงยาวหรือเสียงสั้นก็ได้

8. ลักษณะป่งความต่างระหว่างถิ่น ได้แก่ สัญลักษณ์ของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่เป็น

ลักษณะสำคัญ ซึ่งแสดงความต่างระหว่างภาษาถิ่นย่อย โดยพิจารณาจากอัตราการใช้ของ
เสียงวรรณยุกต์ที่เป็นเสียงย่อย และพิจารณาจากภาพจากกฎหรือไม่จากกฎของเสียงวรรณยุกต์
ที่เป็นเสียงย่อย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย